

ДІАГНОСТИКА СПІЛКУВАННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Коваль І.С.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Актуальність теми полягає в тому, що найважливішою потребою людини як суспільної істоти є спілкування, яке є основним засобом формування зрілої адаптованої особистості. Кожна людина має потребу у спілкуванні зумовлену суспільним способом її життя та необхідністю взаємодії у процесі діяльності. Спільна діяльність, в першу чергу в умовах соціального контролю, не може здійснюватись успішно, якщо між людьми, які її виконують, не будуть налагоджені певні контакти та взаєморозуміння. Насамперед це являється важливим у навчальних закладах режимного типу (військові та силові структури, аварійно-рятувальні служби та тому подібні), тому що окрім навчання, курсанти разом живуть в казармах, несуть службу, тобто перебувають 24 години на добу в колективі, взаємодіючи та спілкуючись між собою. В наш час доцільно досліджувати комунікацію в умовах несення служби, щоб не виникало непорозумінь з боку начальницького та рядового особового складу.

Об'єктом дослідження виступають комунікативні навички курсантів вищих навчальних закладів системи МНС.

Предмет дослідження - є потреба у спілкуванні та комунікативна толерантність осіб, котрі навчаються у закладах режимного типу.

У проведеному дослідженні було використано наступні методики: *«Діагностика потреби у спілкуванні»* (за Ю.Л. Орловим) [5], *«Методика діагностики оцінки самоконтролю в спілкуванні»* (за М. Снайдером) [4] та методи математичної статистики для обробки емпіричних даних і їх аналіз.

В дослідженні взяло участь 60 (шістдесят) осіб, які навчаються у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності за державним замовленням, з них 30 (тридцять) осіб 1-го курсу, віком 16-17 років та 30 (тридцять) осіб 4-го курсу, віком 20-21 рік. Всі опитувані навчаються за напрямком спеціальності «Пожежна безпека». У вибірку входять лише особи чоловічої статі.

Розглянемо отримані результати:

Так, згідно методики *«Діагностики потреби у спілкуванні»* (за Ю.Л. Орловим) п'ятеро осіб мають низьку потребу до спілкування (3 особи 1-го курсу та 2 – 4-го), що складає 8,33% загальної вибірки. В них проявляється інтравертованість та замкнутість. Їм краще працювати самотійно, без жодної підтримки, вони являються хорошими виконавцями.

Тринадцять осіб проявляють потребу до спілкування нижче середнього (7 осіб 1-го курсу та 6 – 4-го), що складає 21,67% загальної вибірки. Ці особи мають невелике коло товаришів, з якими ідуть на контакт та можуть виконувати діяльність без всілякої комунікації.

Двадцять осіб мають середню потребу до спілкування (10 осіб 1-го курсу та 10 – 4-го), що складає 33,33% загальної вибірки. Особи з такою потребою мають великий авторитет серед знайомих, можуть виконувати керівні функції.

Дванадцять осіб проявляють потребу до спілкування – вище середнього (6 осіб 1-го курсу та 6 – 4-го), що складає 20% загальної вибірки. В цих осіб велике коло знайомих, вони комунікабельні та ефективні у спілкуванні. Їм важко переносити самотність, чи виконувати діяльність самотійно.

Десятеро осіб мають високу потребу до спілкування (4 особи 1-го курсу та 6 – 4-го), що складає 16,67% загальної вибірки. В осіб з таким типом потреби - кожен перехожий являється хорошим співрозмовником. У них «комунікація – перш за все». За рахунок комунікативних здібностей вони вирішують всі проблеми, як у діяльності, так і у особистому житті.

Проаналізувавши рівень потреби у спілкуванні, виявлено деякі розбіжності в її показниках. Зокрема, у курсантів обох курсів переважає середній рівень потреби у спілкуванні, але перебуваючи в умовах соціального контролю протягом чотирьох років

показники низького рівня потреби у спілкуванні зменшуються, проте показників високого рівня - збільшуються. Звідси можна стверджувати, що під час спільної діяльності, взаємодії і взаємовпливу в курсантів зростає потреба у спілкуванні. Під час навчання у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності особовий склад виробляє свій власний вербальний та невербальний лексикон скорочень слів та словосполучень, що сприяє полегшенню комунікації в колі взводу.

Згідно результатів методики «*Діагностики оцінки самоконтролю в спілкуванні*» (за М. Снайдером) виявлено наступні результати:

Шістнадцять осіб потрапило в проміжок від 0 до 3 балів (11 осіб 1-го курсу та 5 – 4-го), що складає 26,67% загальної вибірки, що свідчить про низький самоконтроль у спілкуванні. Поведінка в цих осіб стала, і вони не вважають потрібним змінювати її в залежності від ситуації. Їм притаманна відвертість у спілкуванні. Дехто рахує їх «незручними» у спілкуванні по причині їхньої прямолінійності.

Тридцять одна особа набрала від 4 до 6 балів (17 осіб 1-го курсу та 14 – 4-го), що складає 51,67% вибірки. Звідси можна зробити висновок, що опитаним особам притаманний середній комунікативний контроль, вони відзначаються відвертістю, проте нестримні в своїх емоційних проявах та рахуються у своїй поведінці з оточуючими людьми.

Тринадцять осіб отримали від 7 до 10 балів (2 особи 1-го курсу та 11 – 4-го), що складає 21,67% вибірки. Опитаним особам притаманний високий комунікативний контроль, вони легко входять в будь-яку роль, гнучко реагують на зміни ситуації. Також ці особи можуть передбачити захоплення, яке вони викликають в оточуючих.

Люди з високим комунікативним контролем, по Снайдеру, постійно слідкують за собою, добре знають де і як себе вести, керують виразом своїх емоцій. Разом з тим, у них затруднена спонтанність самовираження, їм не подобаються непрогнозовані ситуації. Їхня позиція: «Я такий, яким я є в даний момент». Люди з низьким комунікативним контролем являються більш відкритими для всіх, у них більш стійке «Я», проте вони мало піддаються змінам в різних ситуаціях.

Загалом у вибірці по курсах виявлено, що у курсантів 1-го курсу нижчі показники по самоконтролю, проте до 4-го курсу вони покращуються. Низькі показники самоконтролю у спілкуванні свідчать про те, що особовий склад 1-го курсу мало адаптований до умов соціального контролю, тому в них малорозвинені навички спілкування, що, у свою чергу, призводить до втрати таких рис, як відвертість, доброзичливість, комунікабельність, схильність до компромісів. Високі показники самоконтролю на 4-му курсі свідчить про те, що в них зріс рівень комунікативних здібностей в процесі спілкування та співпраці протягом навчання.

Висновок: особи перебуваючи в умовах соціального контролю виробляють для себе власну загальноприйнятну систему правил спілкування. Тому певного роду труднощі у спілкуванні можуть обумовлюватися незвичністю цієї системи для осіб перших курсів. Таким чином, члени групи мають різні показники комунікативних характеристик залежно від часу спільної діяльності, співробітництва і спілкування. Ці фактори сприяють зростанню комунікативних здібностей, сприйманню та відображенню соціальних взаємин учасників спілкування.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Баклицький І.О., Сірко Р.І., «Експериментальна психологія», практикум, Львів: ВОНДРВР ЛДУ БЖД, 2011р.
2. Жлуктенко В.І., Наконечний С.І. «Теорія ймовірностей і математична статистика», частина 1 теорія ймовірностей: Київ, 2000р.
3. Жлуктенко В.І., Наконечний С.І. «Теорія ймовірностей і математична статистика», частина 2 Математична статистика: Київ, 2001р.
4. Райгородский Д.Я. «Практическая психодіагностика», методики и тесты, учебное пособие, Самата: «БАХРАХ», 1999р.
5. Філоненко М.М. «Психологія спілкування», К. - «Центр учбової літератури», 2008р.